

2024-03-14

Dnr: 851-6719-2024

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
kopia till ju.L7@regeringskansliet.se
Ju2024/00480

Yttrande över utkast till lagrådsremiss – Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd

Sammanfattning

Länsstyrelsen Skåne delar bedömningen att levnadsvillkoren bör förbättras för personer med tillfälligt skydd och tillstyrker till större delen förslagen i utkast till lagrådsremiss, men vill lämna ett antal synpunkter på föreslagna ändringar.

Det är positivt att förslagen ger målgruppen som omfattas utökade möjligheter till etablering på arbetsmarknaden, hälso- och vårdinsatser och ersättning som underlättar att uppnå en rimligare levnadsstandard. Det finns dock vissa områden som behöver ses över för att lagstiftningen ska uppnå sitt syfte och för att genomförandet ska bli ändamålsenligt för både aktörer och individer.

Förslagen i utkast till lagrådsremiss är inte heltäckande och förutsätter i sin tur ytterligare beslut för ett sammanhängande system. Det finns oklarheter kring en eventuell förlängning av massflyktsdirektivet, om bosättningslagen ska kunna gälla målgruppen som folkbokförs och då skrivs ut ur LMA samt kring vilka socialförsäkringsförmåner som ska gälla. I förslaget hänvisas till andra utredningar¹ som slutredovisas i nära anslutning till eller efter att förslagen i gällande lagrådsremiss föreslås träda i kraft.

För en god överblick och bra planeringsförutsättningar hade det behövts tydlighet i dessa frågor i god tid innan förslagen i denna lagrådsremiss träder i kraft. Om massflyktsdirektivet inte förlängs blir det en stor insats för en mycket kort giltighetsperiod. Flera otydligheter som relaterar till förslagen tillsammans med en kort svarstid på remissen, gör det svårt att få en överblick och kunna yttra sig om helheten. Detta är problematiskt ur ett demokratiperspektiv.

¹ Utredning Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända Dir. 2024:22
samt utredning En ny modell för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för nyanlända och icke-medborgare Dir. 2023:149

Länsstyrelsens synpunkter

4.1 Utlänningar med tillfälligt skydd ska kunna folkbokföras tidigare

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

4.2 Anmälan om inflyttning

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. För folkbokföring av barn under 18 år ska anmälan om inflyttning göras av barnets vårdnadshavare enligt förslaget. Det hänvisas i specifika fall till Skatteverkets möjligheter enligt §34 i FOL att folkbokföras utan att dessa omständigheter råder. Det är dock av stor vikt att hanteringen inte bidrar till en utdragen handlägningsprocess för barn som enbart kommit med den ena vårdnadshavaren eller för de ensamkommande barn som kommit med eller utan anhöriga/anknytning.

5. Tydligare regler om uppehållstillstånd efter skydd

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

6. Rätten till bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken

Länsstyrelsen ställer sig tveksam till förslaget. För individer som omfattas innebär övriga förslag i lagrådsremissen i stor utsträckning förbättrade levnadsförhållanden i jämförelse med nuvarande situation. Det är dock viktigt att ställa sig frågan hur länge något kan vara tillfälligt. Utifrån ett systemperspektiv finns en logik i att inte vilja slussa vidare målgruppen till en regelrätt asylansökan. Utifrån ett individperspektiv är det inte lika självklart, särskilt då ett uppehållstillstånd efter en prövad asylansökan leder till fler rättigheter. När är det rimligt att även denna målgrupp ska kunna omfattas av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringsbalken? Det går även att argumentera för att en sammanhållen och tydlig lagstiftning som inte har för många skillnader mellan olika uppehållsrättsliga status är lättare att förstå och hantera för individer och berörda aktörer. Förslagen innebär ett avsteg från den grundläggande ordningen om folkbokföring.

7. Rätten till vissa arbetsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

8. Insatser för särskilt stöd och särskild service

Länsstyrelsen avstyrker förslaget och delar inte bedömningen att det är tillräckligt att eventuella behov av stöd och insatser för den aktuella gruppen kan ges enligt socialtjänstlagen. Behovet till stöd och insatser för barn och vuxna som har en funktionsnedsättning ska utgå från deras behov och inte utifrån massflyktsdirektivets tillfälliga natur, särskilt med hänsyn till att EU beslutade om massflyktsdirektivet 4 mars 2022. Utifrån möjligheten till tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet, i enlighet med Sveriges åtaganden i Artikel 28 i FN:s konvention om

rättigheter för personer med funktionsnedsättning, är två år med tillfälligt skydd en lång tid för personer som har behov av stöd och insatser i vardagen. Länsstyrelsen anser att det är rimligare att även denna målgrupp omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Det skulle innebära ett bättre bemötande och bättre förutsättningar för god hälsa och etablering i samhället för målgruppen.

Länsstyrelsen är också tveksam till hänvisning i förslaget om att socialnämnden, till skillnad från vad som gäller enligt LSS, även får ta ut avgifter för insatser enligt socialtjänstlagen. Detta kan få negativa konsekvenser för en grupp som redan befinner sig i en mycket utsatt ekonomisk position.

Om behovsprövning i stället ska ske enligt socialtjänstlagen är det av vikt att rätt kompetens för att bedöma dessa behov säkerställs.

9. Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget.

10. Konsekvenser

Planeringsförutsättningar och genomförande

Tiden från beslut till genomförande av förslagen kommer vara kort. Detta medför sämre planeringsförutsättningar för berörda aktörer. För en bra övergång vid förslagets genomförande är det viktigt att det finns en initial resursförstärkning hos både berörda statliga verksamheter samt hos kommunerna. För att övergången ska vara smidig för både individer och aktörer kan Skatteverket och Statens Servicecenter initialt behöva högre kapacitet för att ta emot och underlätta anmälningar om inflyttning. Därefter behöver Arbetsförmedlingen kunna möta upp och skriva in fler i etableringen och Försäkringskassan vara redo att betala ut etableringsersättning till fler. Fungerar inte detta riskerar länets kommuner att för ytterligare en målgrupp få ökade kostnader för glappet mellan dagernsättning och etableringsersättning. Länsstyrelsen har också fått signaler från kommuner i länet som lyfter att det med nuvarande resurser kommer bli en utmaning att först hantera ett eventuellt initialt högt tryck på ansökningar om ersättning i glappet och därefter kompletterande försörjningsstöd, annan behovsprövning enligt SOL samt sådant som normalt hade fallit under LSS. Därtill kommer målgruppen som omfattas av folkbokföring att ingå i kommunens arbete med SFI och samhällsorientering.

Det är också av stor vikt att den uppföljning av kostnader för kommuner och regioner följs upp så att aktörerna ges rätt förutsättningar att genomföra detta med kvalitet.

Bosättning

I god tid innan dessa förslag eventuellt träder i kraft behöver bosättningsfrågan vara löst, annars står många individer som idag bor i kommunala boenden, utan rätt till

boendelösning och ska ordna detta på egen hand. Det ges i förslaget en föraning om att tidigare anvisade personer i målgruppen eventuellt ska kunna omfattas av bosättningslagen. Det hänvisas till en särskild utredning på Regeringskansliet och även till utredningen om ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända. Den sistnämnda utredningen ska dock inte slutredovisas förrän 31 mars 2025. Denna fråga skulle behöva vara löst långt innan dess. Inom målgruppen är det Länsstyrelsens erfarenhet att spruckna egna boendelösningar (EBO) är vanligt förekommande. Därför bör det tas i beaktande att även denna grupp kan behöva hjälp med bosättning.

Länsstyrelsen ser att förslagen kommer att påverka samrådsprocessen för länstal 2025. Det är betydelsefullt att personer som etablerat sig på en plats och skapat sig ett sammanhang har möjlighet att kunna bo kvar. Utifrån perspektivet om jämn fördelning i mottagandet mellan Sveriges kommuner kommer detta innebära en utmaning och ojämn fördelning. Måluppfyllelsen enligt fördelningstal har varierat och målgruppen är idag ojämnt fördelad mellan och inom län. Detta kan eventuellt behövas tas hänsyn till i fördelningar framåt eller i kompensation till kommunerna.

Gällande bosättningsfrågan kan det också behövas en omställningstid då kommunernas och Migrationsverkets boende för personer som omfattas av LMA i många fall är av sämre kvalitet och inte lika långsiktigt hållbara som många av de boenden som ordnas till anvisade nyanlända.

Konsekvenser för barn

Flera förslag berör barn men det framgår inte om en prövning av barnets bästa har genomförts och hur förslagen påverkar barns rättigheter. För den fortsatta beredningen av förslagen vill vi påminna om skyldigheten att tillämpa FN:s konvention om barnets rättigheter vid beslut och processer som rör barn, inklusive barn med funktionsnedsättningar.

Länsstyrelsen kan inte heller se hur förslagen lever upp till de jämställdhetspolitiska och de funktionshinderpolitiska målen, samt hur förslagen säkerställer att Sverige lever upp till sina åtaganden enligt FN:s konvention om att avskaffa all diskriminering av kvinnor och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Särskilt ur ett barnperspektiv är frågan om hur länge något kan vara tillfälligt och lyda under särskilda bestämmelser relevant. Vad som ur ett vuxet perspektiv kan uppfattas som en relativt kort tid kan för ett barn uppfattas som lång tid.

För barn som folkbokförs innebär folkbokföringen skolplikt i stället för rätt till skolgång. Ju längre ett barn befinner sig i Sverige kan det tyckas rimligt att komma in i det svenska skolsystemet, vilket ofta även innebär en bra kontaktyta mot samhället för barn och föräldrar. Det har dock funnits exempel på barn som fortsatt

att följa undervisning på distans från Ukraina. För de ungdomar som är nära att avsluta sådana studier kan det behövas särskilda lösningar för att de inte ska behöva göra om en utbildning som är nästan avslutad.

Detta yttrande har beslutats av länsöverdirektör Ola Melin, efter föredragning av integrationsutvecklare Linda Jönsson och Sandra Lundberg. I handläggningen har även enhetschef Gunilla Holmlin medverkat.

Ola Melin

Linda Jönsson
Sandra Lundberg

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Information om hur vi hanterar dina personuppgifter hittar du på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd